

IZ GLAZBENE PROŠLOSTI

JEKA S HERCEGOVAČKOG KRŠA

Neki hercegovački glazbenici iz 19. i s početka 20. stoljeća

Zdenka Miletić

Moj boravak u mostarskom samostanu bio je vrlo koristan. Naišla sam na mnoštvo zanimljivosti koje je šteta izostaviti. Ne znam kako ih svrstati. Crtice, bilješke ili nekako drukčije. Taj materijal teško je iznositi u vremenskom slijedu. Izdvojiti ću neke osobe i događaje prema kulturnom predanju i zaokružiti u manje cjeline.

Fra Petar Kordić:

1866. g. kustos, zamoli bosanskog redodržavnika da mu pošalje jednog misnika koji se razumije u glazbu i koji bi poučavao redovničku mladež. Bi poslan fra Ivo Katavić iz Kreševa. On se prilično razumio u gregorijansko pjevanje i takozvano canto fratto. Ovo je zabilježio fra Anđeo Nuić.

U slijedećoj zabilješci govori se o fra Petru Kordiću kao glazbeniku. U franjevačkom redodržavnom arhivu u Mostaru čuvaju se kratke, ali pomnjivo izrađene, italijanskim jezikom pisane *Regulae Cantus Gregoriani*. Uz naslov piše dalje: Fr. Petro Kordich ab Hercegovina. Cl. St. Phae. Romae 1845. Ova me bilješka nije zadovoljila, ali me je usmjerila kojim ću putem naći tu vrijednu knjigu. Ovdje je preda mnom. Požutjela boja papira svjedoči njezinu starost, 140 godina joj je. Djelo nosi rukom ispisani naslov:

Regulae Cantus Gregoriani

U djelu iznosi teoriju glazbe potkrepljujući je konkretnim primjerima. Note su mu crne i kvadratne na crvenom crtovlju od četiri crte. Tumačenje je zahvatio od samog početka tj. nota: lun-ga, breve, semibreve i tako dalje, da bi potom prešao na solmizaciju i tako redom. Djelo je sitno i čitljivo, a posebno uredno napisano. Posljednje stranice ispunjene su primjerima iz koralnog pjevanja. Knjižica ima tvrde korice, a oblik kajdanke.

Fra Petar Kordić je rođen u Sretnicama 1823. g., a umro je u Širokom Brijegu 1896. g. Studirao je u Italiji kada je vjerovatno napisao ovo djelo. Zaređen je 1848. g. nakon čega se vraća u Hercegovinu. Tu obavlja dužnost kapelana, zatim je meštar novaka na Širokom Brijegu, potom je učitelj na Katoličkoj učionici u Mostaru, te župnik i učitelj u još nekim mjestima Hercegovine. Otvarao je škole i nadgledao rad u njima.

Još jedna bilješka o fra Petru osvjetljava u njemu lik glazbenika. Ne mogavši gledati da u cijelosti Hercegovini nema crkvenog zvona i da katolici nemaju nade za oslobođenje od turske vlasti, nabavi on 1858. g. zvono za župu u Roškom Polju.

Da mu zvono Turci ne bi odnijeli i da bi ih što prije privikao na zvonjavu, zvono je sa sobom gonio po cijeloj župi. Kad bi Turci čuli zvonjenje nastojali bi zabraniti. Domišljati fra Petar branio se da zvono nije postavljeno na pravo mjesto. Uz ovo, nabavio je još zvona za crkve u Gorici, Mostaru i Duvnu. Zbog tih nabavki među Turcima se širio glas: »Gdje fra Petar dođe, zvono zvonit! Često je bio iznenada napadan jer je prvi od fratara u habitu hodao Mostarom. Branio je raju od Turaka, a i austrougarskih vlasti. O stanju raje obavještavao je javnost svojim dopisima u Narodnom listu. Bio je uzoran župnik i svećenik.

Ovih nekoliko bilješki stvaraju prilično blijedu sliku koja nije dovoljna da fra Petra Kordića uvrstimo u red glazbenika. Međutim, u ono doba njegova djela bila su značajan doprinos u razvoju hercegovačke crkvene glazbe.

Fra Luka Begić

Rođen u Posuškom Gracu u mahali' Donji Begići 1841. g. Umro je u samostanu na Humcu 1935. g. U obitelji ih je bilo sedam braće i jedna sestra. Obitelj im je bila imućna zadruga sa vlastitim posjedom na koji su samo caru plaćali danak. Starješina begićeva plemena, imao je pravo da paše sablju. Lijepo izvezena sablja išla je od koljena do koljena dok nije predana turskim vlastima za Omer-paše Latasa koji je od raje pokupio oružje. Sjeća se fra Luka, kad mu je bilo devet godina, čuvala je koze u Vraniću i iz strane vidio kako Omer-paša s vojskom prolazi vodeći u Bosnu Ali-pašu Rizvanbegovića Stočevića, hercegovačkog vezira u ropstvo.

Kad mu je bilo deset godina počeo je učiti pisati i čitati iz Bukvara kod strica Filipa Begića koji je znao čitati i pisati. U Begića mahali uvijek je bio jedan čovjek koji je znao dobro čitati i pisati pa je poučavao druge. Zvali su ga »književnik«. Književnik je imao pun sanduk knjiga pisanih latinicom, i Bosančicom kao npr. Štavid, Korabljica, Babuša, Kačićeva pjesmarica i druge. 1853. g. poslao je otac fra Luku u Goricu kod fra Petra Kordića koji je otvorio neku vrstu škole za malu djecu. Tu je nastavio učiti Bukvar i latinski jezik. Godinu dana nakon toga dolazi na Široki brijeg u samostan učiti za fratra.

U novicijat je stupio 1856. g. Godinu dana nakon toga, a prije polaska na »mudru knjigu« roditelji mu prirede kod kuće »pir«. Na gozbi se skupilo 70 do 80 groša, od čega dio posluži fra Luki za

opremu i put u Italiju. U Bologni ga ne primiše nego ga upute u Capri, odakle se nakon godinu dana vraća u Bolognu na studij filozofije i Ferraru na teologiju. 1864. g. je zaređen. Tada se vratio u domovinu. U njegovo doba fratri su nosili tursko odijelo i fes, a habit jedino u samostanu i na misi. Fra Luka je bio odgajatelj sveg starijeg naraštaja franjevac u Hercegovini.

Ovako iscrpnu biografiju koju ja ipak skratih, našla sam u almanahu *Stopama otaca* pod naslovom: Uspomene o fra Luki Begiću od D. Mandića. Zašto je ovaj franjevac našao mjesto u mom članku?

Ne treba gledati ni mjeriti čovjekovu veličinu prema njegovoj sjeni kod zalaza sunca, ali ima smisla tražiti ljudske vrijednosti u, na oko, sitnim stvarima. Nije na odmet nekad malo razmišljanja, jer misli mogu da zvuče. A mašta, ona zna dosegnuti više sfere. Ovo mislim i općenito.

Fra Luka je doprinjeo crkvenoj glazbi u Hercegovini u doba kad je bilo najpotrebnije. U tome i leži vrijednost njegovog priloga. Kao prvo, preveo je na hrvatski jezik popijevku »Si quaeris miracula«, potom napisao tekst za popijevku posvećenu sv. Franji Asiškom: »Želiš li bit' pokornik«. Ova popijevka se pjeva po napjevu: »Ako tražiš čudesa«. Tekst i napjev su slijedeći:

Želiš li bit' pokornik

Tekst: fr. Luka Begić

Že-liš li bit' po - kornik, svetog Franju nasliduj'
Pripjev On će ti is-pro - siti oproštenje grije-ha
On je Božji u-godnik, pa ga mo-li i štuj!
a sr-ce za - sa-di-ti cv'jećem rajskog mi-lja.

2. Ti ćeš sveto oživjeti,
sl'jedeć stope njegove;
Pak i sveto umr'jeti,
bit ćeš blažen vjeke.
on će ti isprosi ti

3. Slava Ocu i Sinu
i Duhu svetomu!
On će ti isprosi ti

Kako vidimo, treću strofu čine samo dva stiha. Takav završetak nalazimo i kod popijevke na čiju glazbu se pjeva ovaj tekst. Ali, nailazi se na takav završetak kod vrlo starih popjevaka iz razloga što je ona molitva, pa joj pripada takav završetak. Nije isključeno da je fra Luka istakao presveto Trojstvo kao simbol kršćanskog vjerovanja za razliku od vjerovanja u islamskoj religiji.

Privodeći kraju svoj posao toga dana, uđoh još u samostansku biblioteku. Preko 50.000 knjiga svrstano je duž polica. Ima li što izuzetnije među njima, upitah fra Andriju? »Turski dokumenti, a ostalo su uglavnom novija izdanja mostarskog tiska«, odgovorio je.

U predvečerje napustila sam samostan. Zahvalih se fra Andriji na susretljivosti kojom mi je omogućio korištenje literature, ali i na krupnim crvenim i slatkim hercegovačkim trešnjama što me ponudiše.

Vraćam se ulicom istom kojom sam i došla. Pločnik osvijetljen uličnim svjetiljkama, a križ i zvonik franjevačke crkve tonu u sumrak i gube se među krovovima kuća. Zatreperi pjev zvona što se udaljuje kroz tišinu. U pobožnom hodu i sabranih misli vratih se u moj stan.

¹ mahala, gradska četvrt, ulica

Prigodna rasprodaja raznih crkvenih skladbi

Andeoska misa: partitura 50 din., dionica 10 din.

Angelicus: Hrvatska misa za 3-gl. zbor i puk, partitura 50 din., dionice 10 din.

Arnaldi: Missa Caeciliana, partitura 50 din. dionice 10 din.

Demović Miho: Hrvatska pučka misa za dva glasa, part. 50 din., dionica 10. din.

Haller M.: Missa tertia za 2 glasa 50 din.

Hrg Metod: Hrvatska misa 50 din.

Kozinović s. Lujza: Božićna misa 50 din.

Preprek Stanislav: Hrvatska kratka misa 50 din.

Vidaković Albe: Misa prva 50 din.

Vidaković Albe: 3 staroslavenska misa za 3 jednaka ili nejednaka glasa dionice 10 din.

(Partitura prema trenutnoj cijeni fotokopiranja).

Muka po Mateju 100 din.

Muka po Marku 100 din.

Muka po Mateju 100 din.

Zbirka višeglasnih moteta I 200 din.

Zbirka višeglasnih moteta II 200 din.

Liturgijske višeglasne skladbe 200 din.

Anđelko Klobučar: Triptychon, za orgulje 500 din.

Poštarina nije uračunata.

Rasprodaja traje do 31. I. 1987. g.

Narudžbe prima: Institut za crkvenu glazbu, 41000 Zagreb, Kaptol 29.